

Plenjenje do razlastitve

Kako bo finančna industrija še enkrat zaslužila in kako je za to poskrbela prijazna politika

Piše: Urša Marn

Več kot četrta milijona Slovencev ima del premoženja v vrednostnih papirjih. Večina je do delnic prišla med razdeljevanjem certifikatov v času tranzicije ali pa z dedovanjem. Zdaj bodo vsi imetniki delnic, celo tisti, ki z njimi ne trgujejo, morali odpreti račun pri borznoposredniški hiši in ji plačevati stroške odprtja in vodenja računa ter prenosa sredstev. Če ne bodo storili nič, bodo razlašeni. Tako določa novi zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih.

Na videz gre za tehnični zakon, potreben zaradi uskladitve slovenskega pravnega reda z zahtevami evropskega plačilnega sistema Target 2. A zakon je še kako vsebinski, saj odpravlja registrske račune pri Klirinško-depotni družbi (KDD), in sicer za pravne osebe s 30. septembrom prihodnje leto, za fizične osebe pa s 1. januarjem 2017. Po izteku prehodnega obdobja bodo imetniki registrskih računov pri KDD lahko izbirali med štirimi možnostmi: lahko se bodo brezplačno odpovedali vrednostnim papirjem in ti bodo deponirani na opustitveni račun pri KDD; vrednostne papirje bodo lahko prodali, kar jih bo pri drugi največji borznoposredniški hiši stalo najmanj 35,45 evra, kolikor znašajo stroški odpiranja in enkratne pogodbe za trgovalni račun, stroški prenosa iz KDD in minimalna provizija za prodajo delnic iste serije; vrednostne papirje bodo lahko obdržali, toda pod pogojem, da bodo odprli trgovalni račun, kar pa ni zastoj – stroški odprtja, prenosa in enoletnega vodenja pri domačih bankah znašajo v povprečju 25 evrov. Prav glede tega je bil v zadnjem hipu dosežen napredek glede na prvotni predlog vlade. Državni zbor je podprl predlog strank koalicije, da se registrski računi za fizične osebe odpravijo z odlogom, in sicer s 1. januarjem 2017, ne pa že jeseni 2016, kot je bilo predvideno v predlogu ministrstva za finance. Na

Kaj je pravi razlog za odpravo registrskih računov? Da se finančni industriji v času nizkih obrestnih mer zagotovi alternativni vir zaslužka.

predlog stranke SDS so stroške vodenja trgovalnih računov za vse imetnike omejili na 0,5 odstotka vrednosti vrednostnih papirjev.

Imetniki, ki ne bodo naredili nič od naštetega, bodo razlašeni, in sicer tako, da bodo njihovi vrednostni papirji iz KDD preneseni na sodišče. Tudi pri tem je bil v zadnjem hipu dosežen napredek, saj bodo imetniki vrednostnih papirjev, ki ne prinašajo dividend in so vredni manj kot sto evrov, oproščeni plačila sodnih taks. Precej verjetno je, da večina ljudi ne bo pravočasno ukrepala in bodo zato razlašeni. Zaradi tega se bo spremenila tudi lastniška sestava v podjetjih.

Po podatkih KDD je zdaj 280 tisoč registrskih računov, od tega jih več kot 21 tisoč pripada že umrli osebam. Med imetniki registrskih računov je le 1500 pravnih oseb, drugo so fizične osebe. Večinoma gre za starejše ljudi, ki so lastniki delnic in obveznic postali v procesu lastninjenja in pa z dedovanjem. Dobrih 82 tisoč je delničarjev, ki imajo delnice v vrednosti od enega do 50 evrov. Okoli 10 tisoč je delničarjev, katerih delnice so vredne od 50 do 100 evrov. Pa tudi pri drugih večinoma ne gre za bogataše, temveč za navadne ljudi, ki do vrednostnih papirjev niso prišli s kupovanjem in špekulacijo, saj bi sicer že imeli trgovalne račune. Certifikati so bili nominalno vredni 400 tisoč tolarjev za vse, starejše od 48 let, za tiste, starejše od

38 let, pa 350 tisoč. Zato ni prav nič posebnega, če je kdo, sploh v povezavi z dedovanjem po zakoncu, prišel do premoženja tisoč, dva tisoč ali pa pet tisoč evrov. Ti ljudje niso krivi, da so pri loteriji lastninjenja imeli več sreče, zato tudi ni pošteno, da jih zdaj ožemajo in celo razlastijo.

Jasno je, da gre ta ukrep na škodo povprečnega državljana, obenem pa pomeni veliko finančno darilo borznim posrednikom, saj bodo sledili množično odpiranje trgovalnih računov pri borznoposredniških hišah in številne prodaje, ki jih sicer sploh ne bi bilo. »Največjo korist od tega bodo imele borzne hiše zaradi povečanja števila transakcij oziroma trgovalnih računov. Na drugi strani bodo poraženci mali delničarji, ki delnic tako ali tako ne bodo mogli prodati, saj večina družb ne kotira na borzi in niso likvidne,« pravi ekonomist Aleksander Aristovnik. »Potencialno korist bo imela tudi država, kajti čez pet let se bodo nanjo prenesle delnice, ki jih upravičenci ne bodo prenesli na trgovalne račune. Skratka, spet je na udaru mali človek, ki je bil okoli prinesen že v procesu denacionalizacije, zdaj pa mu bo država vzela še tisto malo, oziroma bo naredila uslugo finančnim institucijam.« Zaslužkarji pri teh poslih niso samo borznoposredniške hiše, ampak tudi banke. SDS je z zakonskim dopolnilom resda omilila finančne posledice za malega človeka, ni pa s tem težave v celoti odpravila.

»Trebja je vedeti, da se omejitev stroškov vodenja trgovalnih računov ne nanaša na tiste vrednostne papirje, ki bodo preneseni na opustitveni račun. Ti papirji lahko v dveh letih pridejo v last kogarkoli in so predmet špekulacij,« pravi Marko Kržan iz Združene leveice. Prav tako rešitev SDS ne pomaga imetnikom, ki bi želeli vrednostne papirje prodati takoj po prenosu, saj bodo morali ti plačati stroške enkratne pogodbe namesto stroškov vodenja računa. Rešitev tudi ne bo razbremenila sodišč. Še vedno lahko pričakujemo več 10 tisoč položitev, pri čemer bodo morala sodišča vsakič ugotavljati, ali so izpolnjeni trije pogoji za oprostitev plačila sodne takse. Vrednost, nižja od sto evrov, je namreč samo en pogoj. Drugi pogoj je, da od 1. januarja 2014 niso dobili izplačane dividende, tretji pa, da se z vrednostnim papirjem ne trguje na organiziranem trgu. To pomeni, da odpadejo npr. delnice Krke, ena je vredna dobrih 60 evrov, se pravi manj kot sto evrov, a kaj, ko Krka izplačuje dividende. Skratka, še vedno gre za novo in nepotrebno obremenitev ljudi, ki so delničarji postali zaradi lastninjenja, ne po lastni volji. Še vedno gre za neupravičeno darilo borznim posrednikom. In še vedno gre za hudo obremenitev sodišč.

»Rešitev SDS je v najboljšem primeru polovična, v najslabšem pa neizvedljiva. Edina prava rešitev, za katero se zavzemamo v Združeni levici, bi bila ohranitev registrskega računa kot evidenčnega računa za tiste, ki ga že imajo, v bodoče pa tudi za delavce, ki postanejo delničarji

Minister za finance dr. Dušan Mramor z ukinitvijo registrskih računov dela uslugu finančnim institucijam, saj si od tega ukrepa obetajo velik dodatni zaslužek / Foto: Borut Krajnc

papirji. »S tem zakonom prihaja do absurdnega položaja, saj bomo imeli namesto enega več centralnih registrov in več centralnodepotnih družb, ki si bodo vsaka pisale svoje predpise. Onemogočeno bo kakršnokoli resno reguliranje cen storitev vodenja trgovalnih in drugih komercialnih računov,« opozarja Združenja levica.

Kazino kapitalizem, ki je pripeljal do finančne krize, se nemoteno nadaljuje. Še več. Nadaljuje se z blagoslovom vladajoče politike, bruseljske in domače. Kajti politika je tista, ki dovoljuje plenjenje malega človeka. Gre za legalizirano krajo pod pretvezo uskladitve z evropskimi predpisi. Za nateg, podoben tistemu pred nekaj leti z registracijskimi nalepkami, ki so bile povsem nepotrebne in smo jih na vetrobranska stekla avtomobilov lepili samo zato, da so podjetja, za katere lastnike se je izkazalo, da so povezani s tedanjim generalnim sekretarjem vlade Mirkom Bandljem, dobila nezahteven, a donosen državni posel. Edini učinek teh nalepk je bil zaslužek izvajalca, podjetja Mirage. Šlo je za šolski primer norčevanje iz zdrave pameti državljanov – s temi besedami je afero Mirage označil tedanji minister za javno upravo, zdaj pa predsednik vlade Miro Cerar. Zgodovina se ponavlja. S to razliko, da so nekoč na račun malega človeka služili politični prijatelji vladajoče LDS, zdaj pa bodo služile borzno-posredniške hiše, denimo Alta.

Vlada Mira Cerarja se ima za liberalno. Toda če bi bila resnično liberalna, bi zavarovala minimalne interese državljanov, namesto da z izgovarjanjem na evropske predpise varuje interese finančne industrije, to je prav tiste industrije, ki je z neizmernim pohlepom povzročila finančno krizo. Zdi se, da vlada nima druge možnosti, da se pač mora podrediti evropskim direktivam. Vendar to ne drži. Lahko bi se odločila drugače, tako kot ji je predlagala Združenja levica: da se evidentiranje vrednostnih papirjev opravlja kot neprofitna javna služba. x

Spet je na udaru mali človek, ki je bil okoli prinesen že v procesu denacionalizacije, zdaj pa mu bo država vzela še tisto malo, kar mu je ostalo.

z odkupom in po delniških shemah, in za vse ljudi, ki postanejo 'obvezničarji', ker so prejemniki državnih odškodnin,« pravi Kržan.

Poleg tega je treba vedeti, da so borzno-posredniške hiše zasebna podjetja, trg borzno-posredniških storitev pa je načeloma odprt. Reguliranje cen teh storitev je zato vprašljivo, morda celo protiustavno in ga zato v praksi morda ne bo mogoče uveljaviti. Zaradi poseganja v cene lahko nastanejo celo odškodninski zahtevki.

Ministrstvo za finance vztraja, da je odprava registrskih računov »nujna« in »neizbežna«, saj ti računi nimajo upravitelja in zato niso združljivi s standardi sistema Target 2 – Securities. Toda registrski računi se ne uporabljajo za trgovanje, ampak za evidentiranje. Kdor hoče trgovati oziroma samo prodati vrednostne papirje, mora že sedaj odpreti trgovalni račun. »Evropski predpisi so izgovor,« vztrajajo v Združenju levici. Pravi razlog za prenovo zakona je v tem, da se

finančni industriji nadomestijo izpadli prihodki. »V času, ko so obrestne mere nizke, finančna industrija išče alternativne vire zaslužka,« pojasnjuje Rajko Stanković, predsednik društva **Mali delničarji** Slovenije. Zasebne finančne ustanove pritiskajo na evropsko komisijo in evropski parlament in lobirajo, dokler ne dosežejo svojega. Vlade evropskih držav pa pohlevno sledijo politiki, ki jo diktirajo kapitalski trgi.

V ozadju ne gre samo za interes slovenskih borznih posrednikov, da začnejo zaračunavati »storitve« imetnikom registrskih računov. »V ozadju je tudi interes klirinško-depotnih družb iz tujine, ki bodo storitve lahko opravljale tudi v Sloveniji oziroma bodo naša podjetja izdajala papirje pri tujih depotnih družbah. Tudi tu je jasno, da obrobje EU-ja ne more konkurirati finančnim središčem,« opozarja Kržan. Zakon o nematerializiranih vrednostnih papirjih je korak naprej pri privatizaciji imetništva in prometa z vrednostnimi